

SZTE ÁJTK Nemzetközi jogi és Európa-jogi Tanszék

Nemzetközi jog I. Nemzetközi Tanulmányok Szak

Általános rész 2.

dr. Kertészné dr. Váradi Szilvia

Tartalomjegyzék

20 perc

II. A nemzetközi jog forrásai

A) Klasszikus jogforrások

- 1) A Nemzetközi Bíróság Statútumának 38. Cikke alapján
- 2) Egyoldalú nyilatkozatok

B) Ius cogens

C) Nemzetközi szervezetek határozatai

D) Nemzetközi soft law

+ A nemzetközi jog és az államok belső joga

+ A belső joggá válás – a magyar gyakorlat

II. A nemzetközi jog forrásai

1. A nemzetközi jog forrásai

- Jogforrás: a jogi normák megjelenési formái
- A jogalanyok számára jogokat és kötelezettségeket állapítanak meg és keletkeztetnek
- A belső jogban jogalkotási hatáskörrel rendelkező szerv alkot jogforrást
- A nemzetközi jogban nemzetközi közösség lévén nincs felettes szerv, így az államok megegyezésén kell alapulnia

A kép forrása: The Library of Law, <http://www.libraryoflaw.com/>

1. A nemzetközi jog forrásai

A) <u>Klasszikus jogforrások</u>		B) <u>Ius cogens</u>		
1. A Nemzetközi Bíróság Statútumában foglalt jogforrások	2. Egyoldalú nyilatkozatok		C) Nemzetközi szervezetek határozatai	D) Nemzetközi soft law
<u>Valódi jogforrások</u> a) nemzetközi szerződések b) a nemzetközi szokásjog c) általános jogelvek			ENSZ keretében elfogadott határozatok	
<u>Kiegészítő jogforrások</u> d) bírói döntések e) tudósok tanításai			Egyéb nemzetközi szervezetek keretében elfogadott határozatok	

A) Klasszikus jogforrások

1) Nemzetközi Bíróság Statútuma 38. Cikk alapján

- a) nemzetközi egyezmények
- b) a nemzetközi szokás
- c) a civilizált nemzetek által elismert általános jogelvek
- d) bírói döntések
- e) a különböző nemzetek legkiválóbb publicistáinak tanítása

1. A nemzetközi jog forrásai

a) A nemzetközi szerződések

- A szerződések jogáról szóló **1969. évi Bécsi egyezmény** szerint:
  - nemzetközi jog alanyai között
  - írásban kötött megállapodás (vitatott a szóbeli)
  - amelynek célja, hogy az alanyok egybehangzó akarattal
  - nemzetközi jog által szabályozott jogokat állapítsanak meg és kötelezettségeket keletkeztessenek
- **Kik** köthetik?
  - állam állammal
  - állam nemzetközi szervezettel
  - több nemzetközi szervezet egymással
- A felek **szándéka**, hogy magukra nézve nemzetközi jogokat és kötelezettségeket állapítsanak meg (ennek hiányában *soft law*)

1. A nemzetközi jog forrásai

a) A nemzetközi szerződések

- Többféle elnevezéssel – egyezmény, szerződés, alapokmány, egyezségokmány, jegyzőkönyv, konkordátum, stb.
- Típusaik:
  - A részes **felek száma szerint**: kétoldalú – többoldalú (bilaterális- multilaterális)
  - **Csatlakozás lehetősége** szempontjából – nyílt, zárt, félig nyitott
  - **Időtartam** szerint – határozott időre, határozatlan időre szóló
  - Egyetemes jellegű szerződések / regionálisak
  - Egyedi kérdésre, vagy általános jellegű

(Részletesen lásd: Szerződésstan témakörnél)

1. A nemzetközi jog forrásai

b) A nemzetközi szokásjog

- Nem szándékos jogalkotási folyamat eredménye
  - **Objektív elem:** az államok tényleges magatartásából, cselekvéseiből vagy attól való tartózkodásából kirajzolódó gyakorlat (materiális elem)
  - **Szubjektív elem: opinio iuris,** jogi vélemény, az a meggyőződés, hogy az így követett magatartást a jog írja elő, a magatartás mögötti jogi tudatosság (pszichológiai elem)
    - A gyakorlat folytatólagos, egységes és széles körű kell, hogy legyen, az állami megnyilvánulások alapján következtethetünk rá
    - Nincs időbeli követelmény
    - **Persistent objector** – amikor egy állam a szabály kialakulásának kezdeti szakaszától kezdve folyamatosan, következetesen tiltakozik az adott szabály ellen – ekkor a tiltakozót nem köti a szokásjogi szabály! pl.: angol-norvég halászati vita, Nemzetközi Bíróság, Norvégia folyamatos tiltakozása miatt őt nem köti az adott szabály

1. A nemzetközi jog forrásai

01

A nemzetközi szerződések és a szokásjog **azonos erejű jogforrások**

02

A nemzetközi szerződések egyes rendelkezései a nemzetközi szokásjog elfogadott, kialakuló szabályát rögzítik

03

A nemzetközi szerződések szokásjogi úton kötelezővé válhatnak olyan államokra is, amelyek nem részes felek pl. 1949-es genfi egyezmények

04

A nemzetközi szerződés egyértelműbb, világosabb előírásokkal

05

- a később keletkezett szabály lerontja a korábban létező szabályt
- a speciális szabály megelőzi az általános szabályt

1. A nemzetközi jog forrásai

c) Általános jogelvek

- A nemzetközi jog **kötelező** forrásai
- Több esetben a **belső jogból** átvett jogelvek, ha nincs nemzetközi jogi szabály (pl. angolszász, kontinentális jogrendszerekből)
- **Értelmezéshez és joghézagkitöltő** szerep
- Nem egyenlők a nemzetközi jog alapelveivel!
- Például:
  - pacta sunt servanda elve
  - méltányosság elve (Nemzetközi Bíróság is, ex aequo et bono)
  - jogtalan cselekedetből nem származhat jogos igény
  - a később keletkezett szabály lerontja a korábban létező szabályt
  - a speciális szabály megelőzi az általános szabályt

1. A nemzetközi jog forrásai

- A nemzetközi jog megállapításának segédeszközei:

d) Megelőző bírói döntések

A Nemzetközi Bíróság döntései csak az adott ügyben részes feleket kötelezi

Pl.: Nemzetközi Bíróság döntései

nem precedens jelleggel

új irányt adhatnak egy jogterület fejlődésének,
vagy megállapíthatják egy szokásjogi norma létezését,
tartalmát

Más nemzetközi és nemzeti bírói fórumok határozatai is

e) Tudósok tanításai

A nemzetközi jog kialakulása idején kiemelkedő jelentőséggel bírt

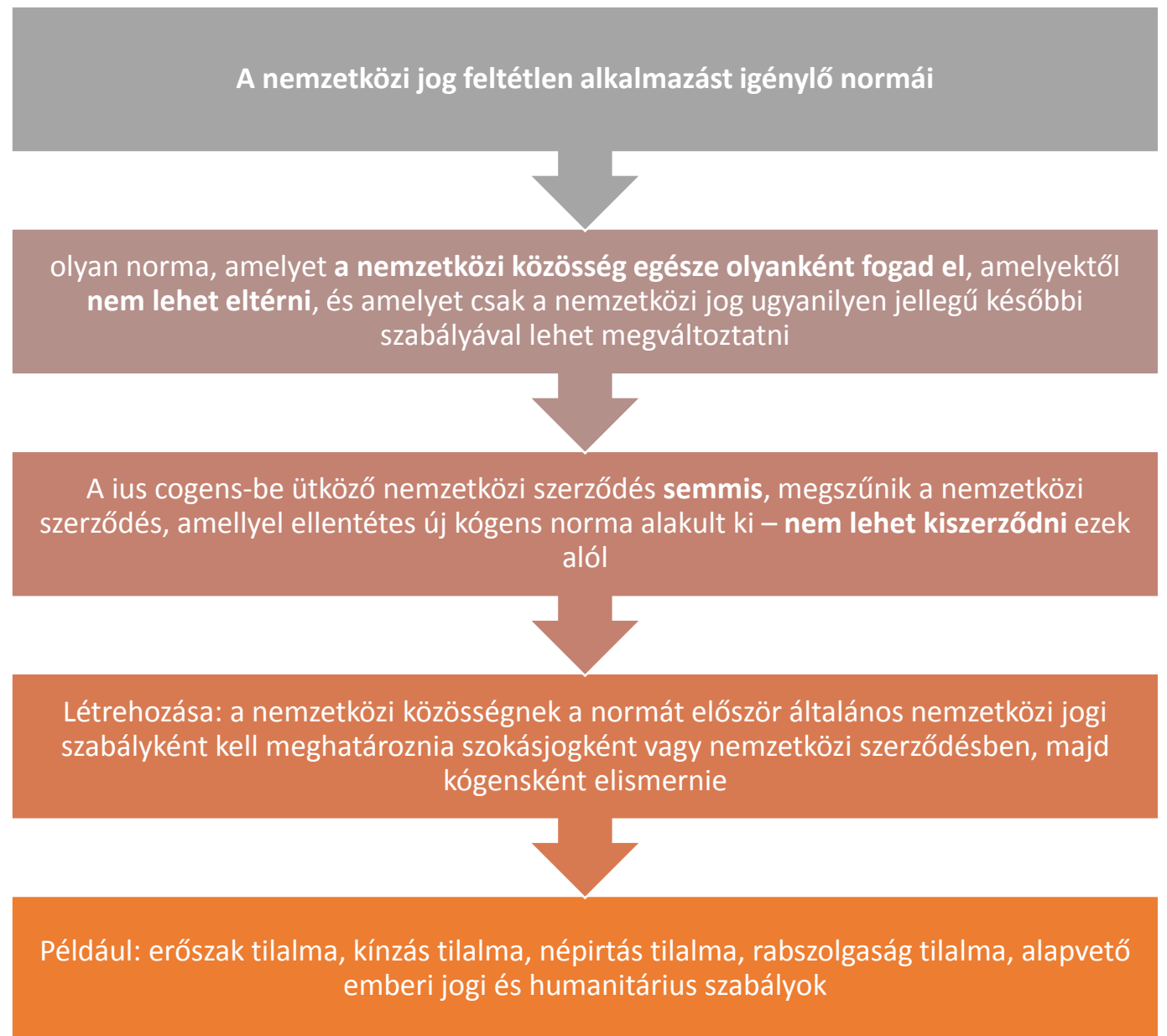
Tudományos szakcikkék, könyvek szerzőinek vagy nemzetközi bírói testületek tagjainak véleménye, főként a Nemzetközi Bíróság tagjainak munkái

A) Klasszikus jogforrások

2) Egyoldalú nyilatkozatok

- Az állam egyoldalú önkötelezése, pl. elismerés, ígéret
- Nem függ más állam beleegyezésétől vagy viszonyosságtól
- **Viselnie kell a jogi állítása következményeit, kötelező**
- Pl.: Francia nukleáris kísérletek ügye (Ausztrália vs. Franciaország, Új-Zéland vs. Franciaország, 1974)
- **Feltételei:**
  - nagy nyilvánosság előtt kell tenni
  - a tudomásulvétel lehetőségével
  - a kötelezettségvállalás szándékával
  - az állam képviselőjére jogosult személy részéről

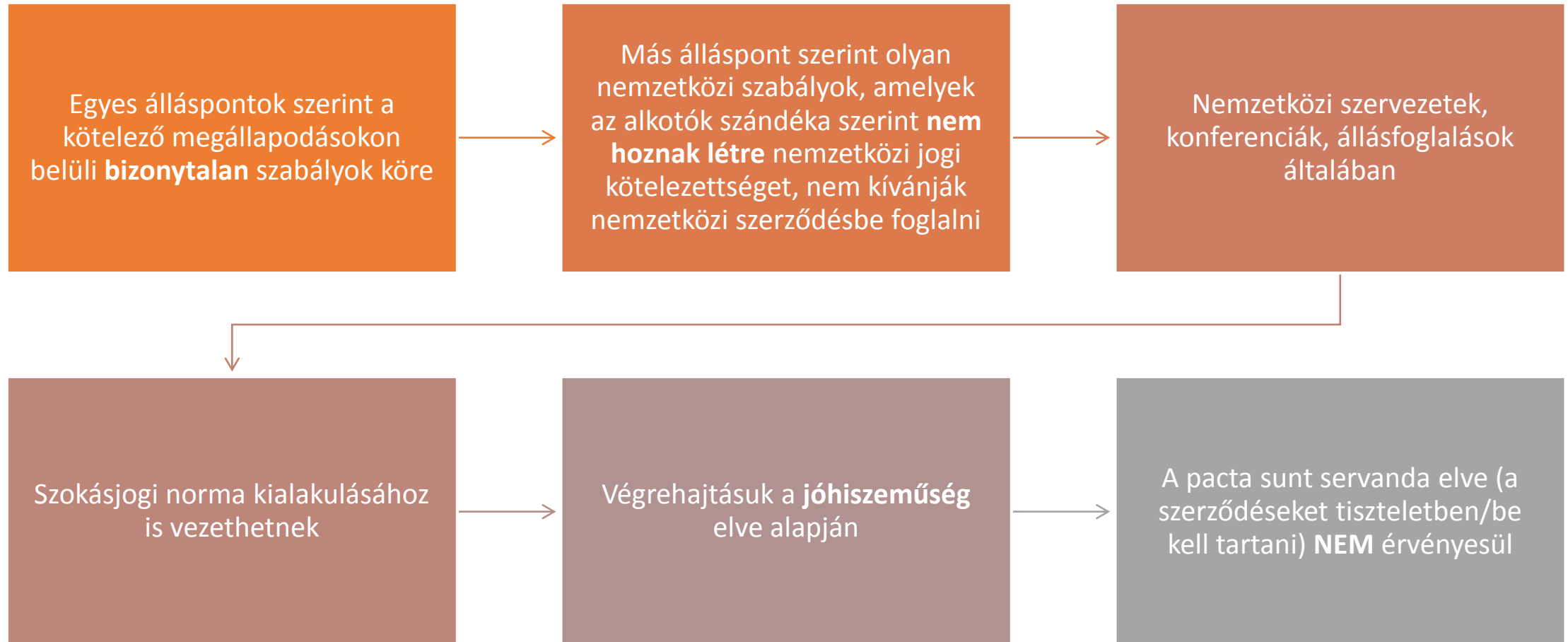
B) Ius cogens normák:

C) Nemzetközi szervezetek határozatai

- **Az ENSZ keretében elfogadott határozatok**
- **ENSZ Biztonsági Tanács** Alapokmány VII. fejezete nemzetközi béke és biztonság helyreállítása céljából hozott határozatai **kötelezők**
- **ENSZ Közgyűlésének** határozatai: nagy részük nem kötelező jogilag, ajánlás jellegű, nemzetközi jogfejlesztő jelentőség
- Az államok döntő többsége által elfogadott közgyűlési határozatok állami gyakorlatnak minősülnek, ha opinio iuris is bizonyítható, akkor kötelező erő
- **Egyéb nemzetközi szervezet keretében elfogadott határozatok**
- Mindig vizsgálat tárgya
- A szokásjog kialakulásának bizonyítékai lehetnek

D) Nemzetközi soft law

A nemzetközi jog és az államok belső joga

Monista elmélet:

a jogrendszer **egységes**, a nemzetközi jog és a belső jog **ugyanazon** jogrendszer részei (pl.: emberi jogok nemzetközi szabályainak fejlődés, egyén nemzetközi büntetőjogi felelőssége)

- **A belső jog primátusának** tétele pl.: Wenzel
- **A nemzetközi jog primátusának** tétele pl.: Kelsen

Dualista elmélet:

a nemzetközi jog és a belső jog **két különböző** jogrendszer

- **Tiszta/radikális dualizmus:** a két jogrendszernek nincs közös érintkezési felülete, így összeütközés sem lehetséges pl: Triepel
- **Mérsékelt dualista** felfogás: elismeri a két jogrendszer közötti részbeni átfedést pl: Anzilotti

A belső joggá válás

Az adott állam belső joga határozza meg

Inkorporáció

/ adopción:

- Az állam joga mintegy magáénak ismeri el a nemzetközi jogot a mindenkori állapotában, teszi a belső jogban alkalmazhatóvá, de a nemzetközi jogi mivolt nem változik
- A nemzeti jog szokásjogi elvével (pl. Nagy-Britannia) vagy alkotmány generálklauzulájával (pl. német alaptörvény)

Transzformáció:

- A nemzetközi jogi szabály belső joggá alakítása szükséges, a belső jog valamely szabálya hajtja végre
- A nemzetközi norma mintegy megkettőződik, azonos tartalmú belső szabály
- Például kihirdetéssel
- Nem követi a nemzetközi szabály módosítását

A magyar gyakorlat

- A magyar rendszer **dualista**: Alaptörvény Q. cikk „(3)A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő **kihirdetésükkel** válnak a magyar jogrendszer részévé” – speciális transzformáció
- Konfliktus esetén a nemzetközi jogi norma élvez előnyt
- **2005. évi L. törvény** a nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról:
  - önmagában a nemzetközi szerződése megkötésével még nem jelenik meg a belső jogban
  - csak ha a felhatalmazást adó jogszabály ki is hirdeti a belső jogban

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE